

ותלמודם
"תוספת תורה"
לעשרות רצונות
בלבב שלם

ליקוטי ופסקי הלכות "חוקי חיים"

שע"י "חדר הוראה"

שכונת מנחת יצחק פתח"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייזער שליט"א

169

פרשת תצוה - זכור תשפ"ג

דיני משלוח מנות

נא לא לעיין בגליון
בשעת התפילה
וקריאת התורה

על ידי שליח

יב. יש שנסתפקו האם כדי לקיים מצות משלוח מנות צריך דוקא לשלוח ע"י שליח מאחר שכתוב "ומשלוח מנות" (ש"ת בנין ציון סי' מ"ד הובא במ"ב סי' תרצ"ה סק"ח).

יג. וסתומת הפוסקים הוא שאין צריכים דוקא ע"י שליח אלא יכולים לתת המשלוח מנות בעצמו (שם, חזו"א ארחות רבינו ח"ג עמ' נ"ג, הגר"ז הלוי עובדות והנהגות ח"ב עמ' ק"ב), ומ"מ כתבו כמה פוסקים דהטעם שנקרא 'משלוח מנות' שמשמעו הוא ע"י שליח, משום דע"פ יש עדיפות לתת ע"י שליח משום שתכלית המצוה לקרב לבבות [טעם ב'] ויותר דרך כבוד לשלוח ע"י אחר, אבל ודאי יוצאים ידי חובת המצוה גם כשנותן בעצמו (א"א בוטשאטש ס"ג, מקור החיים סי' תרצ"ד ס"ג, שו"ת מהר"י אסאד ח"א סי' ר"ז ד"ה וזה ימים, כף החיים סקמ"א).

יד. ע"י קטן. אפשר גם לשלוח ע"י קטן, שהרי מכיון שיש צד שעדיף לשלוח ע"י שליח ולא בעצמו, נמצא שאין זה מדין שליחות, וא"כ גם ע"י קטן יהיה אפשר לשלוח (ח"י חת"ס גיטין כ"ב ע"ב ד"ה והא לאו בני דעה, מקור החיים שם), רק יש אז לוודא שאכן עשה שליחות, שהרי בקטן אין אומרים חזקה שליח עושה שליחותו (שו"ת חלקת יעקב ח"א סי' ק"ג).

לדעת מי המשלח

טו. מי המשלח. המקבל משלוח מנות ע"י שליח, צריך המקבל לדעת מי שלחו כדי להרבות ריעות ביניהם [טעם ב'], ולכן ישאל את השליח אודות המשלח או יבדוק בפתק הדבוק על האריזה כדי לזהות את המשלח (שו"ת כת"ס א"ח סי' קמ"א אות ב').

טז. מה נשלח. וכן מנהג לבדוק תכולת המשלוח מנות כדי להתרשם מהמשלח כדי להרבות אהבה ואחוה [טעם ב'], וכן נהג הרב מבריסק (תשובות והנהגות פורים, עמ' י"א, קס"ד).

יז. מוסד השולח מנות. מוסד השולח מנות לתומכיו ולידידיו, יש להם לכתוב שם המנהל הפרטי או שם היושב ראש, בשם מוסד פלוני, כדי להרבות אחוה וריעות עם אדם מסוים [טעם ב'], שאם כותבים רק מאת 'מוסד פלוני', אין זה מעורר ריעות עם בן אדם פרטי רק עם גוף הכללי.

ידיעת המקבל

יח. גם המקבל צריך לדעת מזה ששלחו לו משלוח מנות כדי להרבות ריעות [טעם ב'], ואם המקבל לא קיבלו, לא יצא בזה הנותן (תשובות והנהגות פורים עמ' קס"ח), אמנם בידיעת אשתו או בני ביתו של המקבל סגי, שמסתברא שהשולח כיוון גם לבני הבית.

יט. להשאיר ליד הדלת. אם המקבל אינו בביתו, אם בעוד יום של פורים יחזור המקבל לביתו ויראה המשלוח מנות, יצא בזה הנותן י"ח, אבל אם אינו בעיר או שהוא באופן שלא ידע מזה ביום הפורים לא יצא י"ח (ערוך השלח סי' תרצ"ה סט"ז).

כ. ולכן אם בעל הבית יודע שלא יגיע לביתו בעודו פורים, יבקש משכן להכניס את המשלוח מנות ולהודיע לו מי שלח לו מנות דרך הטלפון, כדי לזכות את השולח ביום מצוותם.

לשלוח ולקבל דוקא ביום פורים

כא. לכתחילה יש להקפיד לתת לכל הפחות משלוח מנות אחד ביום הפורים עצמו וכן המקבל יקבלו ביום הפורים ולא בלילה (רמ"א ס"ד), כי י"א שהעיקר הוא שהנותן יתנו ביום הפורים אפילו אם המקבל יקבלו אח"כ משום שהולכין אחר הנותן [טעם ב'], וי"א שהעיקר הוא שהמקבל יקבלו ביום הפורים אפילו אם הנותן נתנו לפני פורים [טעם א'], ולכן לכתחילה יקיים שניהם כנ"ל (באר היטב סק"ז, שו"ת דברי משה ח"א סי' ל"ח).

מצות משלוח מנות

א. חייב אדם לשלוח לחבירו שתי מנות, של בשר או שאר מיני אוכלים בפורים שנאמר "ומשלוח מנות איש לרעהו", שתי מתנות לאיש אחד, וכל המרבה לשלוח לרעים משובח (שו"ע סי' תרצ"ה ס"ד). ובעיקר נאמרו בזה ב' טעמים, ובאחרונים דנו הרבה בכל מיני נפ"מ היוצאים משני הטעמים וכיבואר בדינים דלהלן, ולכתחילה יש לקיים המצוה לפי שתי הדיעות לכל הפחות לאיש אחד (שו"ת כת"ס סי' קמ"א).

ב. טעם א'. טעם הראשון כדי שיהיה לכל המשפחות בישראל צרכי סעודת פורים בהרווחה ובשפע ויכולו לשמוח כהוגן ובטוב לב (תרומת הדשן סי' ק"א), ואפילו במי שיש לו כבר צרכי הסעודה או עשיר שאינו צריך לעזרת הזולת, לא חילקו הפוסקים בין עשיר לעני, כדי שלא לבייש את מי שאין לו (שו"ת חת"ס א"ח סי' קצ"ו).

ג. טעם ב'. והטעם השני כדי להרבות שלום וריעות אהבה ואחוה בישראל, ההיפך מדברי המן הצורר שאמר על עם ישראל 'מפוזר ומפורד בין העמים', וע"י רעות ואחוה נקהלו וניצולו ולא בפירוד לבבות (מנות הלוי אסתר פ"ט).

המחויבים במשלוח מנות

ד. לאיש אחד. עיקר חיוב משלוח מנות הוא לשלוח שתי מנות לאיש אחד, וכל המרבה לשלוח לרעים משובח (שו"ע שם ס"ד).

ה. נשים. אף נשים מחויבות במצות משלוח מנות כאיש (רמ"א ס"ד) שגם הן צריכות לשמוח ולשמוח (מ"ב סק"ה), אמנם מעיקר הדין, אשה שיש לה בעל, בעלה שולח עבורה לכמה אנשים (מג"א סק"ד), דהיינו המשפחה שולחת משלוחי מנות לאחרים לכל הפחות לפי מספר בני הבית במשפחה, ולכוון שכל אחד הוא עבור אחד מבני המשפחה.

ו. ומ"מ יש להחמיר שהנשים יקיימו את המצוה בעצמן, (מג"א שם, מ"ב סק"ה), דהיינו שהבעל מודיע לאשתו שהוא שולח עבורה, וכן לפרט למקבל שהמשלוח מנות נשלח לקיום מצות אשתו (הגרש"א, הליכות שלמה פורים פ"ט דה"ל אות כ"ז), ויש מחמירין יותר שגם האשה צריכה לעשות בה קנין לפני ששולחים עבורה (הגר"ש, יבקש מפיהו פורים פ"א אות כ').

ז. אשה הגרה לבדה, חייבת לשלוח משלוח מנות לכל הפחות למשפחה אחת (מ"ב שם).

ח. קטן. וכן קטן שהגיע לגיל חינוך, דהיינו בן שש ומעלה, מחנכים אותו בקיום מצות משלוח מנות (פמ"ג א"א סק"ד), ע"י שאביו נותן לו משלוח מנות כדי שיוכל לקיים את המצוה (מור"ד הגר"י בלויא, חנוך לנער פכ"ז הע' ז).

המקבלים

ט. לקטן. גדול השולח משלוח מנות לקטן אינו יוצא בזה ידי חובתו (שו"ת שאילת יעב"ץ ח"א סי' ק"כ, כף החיים סי' תרצ"ד סק"ב).

י. לשיכור. הנותן משלוח מנות למי שהוא שיכור כל'וט', דהיינו שאינו יודע מה שעושה הרי אין מעשיו כלום (רמב"ם פכ"ט מכירה ה"ח) ואינו בר דעת, ולכן לא מקיימים בזה מצות משלוח מנות, אמנם כשעדיין יש די שהות ביום שיפוג שכרותו מבעוד יום ואז יראה מה ששלחו לו, יצא בזה המשלח את מצותו (שו"ת משנה הלכות ח"ד סי' צ').

יא. למלוה. אין לשלוח מנות למלוה אם לא היה שולח לו בלי ההלוואה משום איסור רבית, אבל אם שלח לו בשנים קודמות עוד קודם שקיבל ההלוואה, מותר להמשיך לשלוח לו.

קבלת הקהל בפורים ט"ו - בבית מוריני הרב שליט"א

רח' מנחת יצחק 20 | בלילה: 9:30 עד 11:30 | ביום: 11:30 עד 3

שעות קבלת הקהל "בחדר הוראה" רח' מנחת יצחק 20 ירושלים | טל: 052-7619332 | paskenshtibel@gmail.com

מים א-ה: 4:30 אחה"צ עד 8:00 בערב | יום ו': 10 עד 11 בבוקר, ומשעה לפני הדלקת נרות

כב. וכן בן עיר של י"ד יתן לבן י"ד, ובן כרך של ט"ו שושן פורים יתן לבן ט"ו, כדי שגם הנותן וגם המקבל יהיו בר חיובא בו ביום.

כג. **חברות המחלקות משלוחי מנות.** חברות המקבלות הזמנות למשלוח מנות ועושים משלוחים ברחבי העיר, לפי פקקי התנועה בשכונות החרדיות ביום הפורים, לא שייך להספיק לשלוח את כל ההזמנות ביום הפורים עצמו, ולכן הרבה פעמים הם מביאות המשלוח מנות יום לפני או בלילה, ואין זה מקומו טעות כלפי המזמין, אם לא שהתנה מפורש שיביאו את זה בו ביום, כי אומדנא דמוכח הוא שיביאו גם קודם לכן או לאחר מיכן.

שתי מנות

שני מיני ברכות

כד. הרבה חושבים שצריכים להקפיד ששני המנות צריכות להיות מינים שונים שמברכים עליהם שני מיני ברכות כגון מין אחד 'שהכל' והמין השני 'מזונות', ולא מצאנו לזה שום מקור, אלא שניהן יכולות להיות אותה ברכה, רק שיהיו משני מינים וכדלהלן.

שני מיני אוכל

כה. **שתי חתיכות מדבר אחד.** השתי מנות צריכות להיות משני מאכלים, ולכן שתי חתיכות אוכל זהים ממין אחד, אינו נחשב לשתי מנות אלא למנה אחת (ערוה"ש ס"ד).

כו. **שתי חתיכות עוף החלוקים בטעמים.** שתי חתיכות עוף החלוקים בטעמים נחשבים כשתי מנות, כגון החלק העליון וחלק התחתון (הגרש"א, הליכות שלמה פורים פ"ט דה"ל אות י"ב) וכן 'שניצל', 'פולקא' כרעיים, או אחת צלזיה ואחת מבושלת (הגרש"א, יבקש מפיהו פורים עמ' ל"א), והוא הדין בשני מיני בשר שמתובלים בתבלינים שונים שנחשבים לשני מינים, וכלשון המחבר, שתי מנות בשר (ש"ע ס"ד) כגון 'פלטת בשר' [meat board].

כז. **שני סוגי רוגעלעך.** וכן נשאלנו על שני סוגי רוגעלעך, מהם בטעם שוקולד, ומהם בטעם קינמון או לימון, והתשובה שגם זה נחשב לשני מינים.

כח. **סלט העשוי משני מינים.** סלט ירקות או פירות העשוי משני ירקות או יותר וחתוכים לחתיכות קטנות, נחשב למין אחד של סלט, שהרי החתיכות הקטנות ואינן נחשבות כמנה, רק הכל יחד, וא"כ נחשב הכל רק למין אחד.

דבר שאינו אוכל

כט. רוב פוסקים ס"ל שאין יוצאים י"ח משלוח מנות ע"י מוצרים שאינם אוכל שהרי כתוב 'משלוח מנות' וסתם מנה פירושו מנה אוכל או משתה (רש"י ביצה י"ד ע"ב ד"ה אלא מנות, ביאור הגר"א סק"ד), והרי מנות הם לצורך הסעודה [טעם א'] (תרומת הדשן סי' ק"א).

ל. **ספרים ודברי תורה.** אמנם לכמה דיעות מקיימים מצוה גם ע"י מוצרים שאינם של אכילה כגון ספרים [טעם ב'], ומצינו כמה גדולים ששלחו דברי תורה בתורת משלוח מנות (הפירוש 'מנות הלוי' על אסתר נכתב ע"י הגר"ש אלקבץ בעל 'לכה דוד' לכבוד חותנו וניתן לו ביום הפורים כמשלוח מנות).

לא. **כלים נאים.** לכן כששולחים כלים נאים, יש להדר לשלוח בתוכם גם שני מיני אוכלים, או עכ"פ אחר שכבר קיים המצוה לאחד ע"י מאכלים שוב אפשר להוסיף לשלוח לאחרים דברים שאינם של אוכלים, וכך רבים נוהגים.

אוכל המוכן לאכילה

לב. לכל הפחות שני מיני מאכלים ששולחים במשלוח מנות צריכים להיות ראויים לאכילה מיד [טעם א'], כגון דבר שהוא מבושל או אפוי, אבל בשר או דבר חי שעדיין צריכים לבשל או לאפות אין יוצאים בהם י"ח (מ"ב סק"ט).

לג. אמנם י"א דדבר שראוי לבשל מיד כגון בשר שחוט, מותר (פר"ח, הובא במ"ב שם).

לד. **קפה ותה.** אין יוצאים י"ח משלוח מנות ע"י אבקת קפה או שקיות תה, שאינם נחשבים למנה (הגר"נ קרליץ שלמי תודה פורים סי' כ"ט אות ה'), אכן קפה ותה המוכנים לשתייה כגון 'אייס-קפה' או 'אייס-תה' אפשר לקיים בהם המצוה כדין משקה (אות ל"ה).

משקה

לה. אפשר גם לקיים משלוח מנות ע"י משקה, דגם שתיה בכלל אכילה (מ"ב סק"ט), אמנם צריך שיהיה לזה איזה טעם, אבל מי סודה או מים מינרלים אינם נחשבים כמנה לגבי זה (הגרש"א, יבקש מפיהו פורים עמ' ל"ג).

מיני מתיקה

לו. לכתחילה יש לשלוח מיני מאכל שאפשר ליהנות מהם בסעודה, כגון בשר, דגים, יין, וכן מיני מזונות שאפשר לאוכלם בסעודה, ומ"מ מנהג העולם גם לשלוח מיני מתיקה כגון שוקולד וסוכריות וכל מיני ממתקים 'נאש' [nosh] ויש להם על מה לסמוך מאחר שגם ילדים שבבית צריכים מאכלים המתאימים להם, ומ"מ אינו ראוי לשלוח מיני מתיקה לזקנים ולזקנות שאין להם מה לעשות בהם [טעם א'].

אבל ל"ע

אבל חייב במשלוח מנות

לז. אבל, אפילו תוך השבעה חייב לשלוח מנות (ש"ע סי' תרצ"ו ס"ו) שהוא חייב בכל המצוות (מ"ב סק"ז), ומ"מ ישלח אוכל אבל לא תפנוקים של שמחה (מג"א, מ"ב סק"ח), וכן ישלח רק לאיש אחד (בן איש חי שנה א' פ' תצוה פורים אות י"ח, הגרש"א, אשרי האיש ח"ג פמ"ז אות ג'), או עכ"פ לשנים או שלשה אנשים בלבד (דברי סופרים אבלות יו"ד סי' שפ"ה עמ"ד סקנ"ג).

לשלוח מנות לאבל

לח. **לאבל עצמו.** אין שולחין משלוח מנות לאבל תוך י"ב חודש על אביו או אמו, או תוך שלשים בשאר קרוביו (רמ"א שם), והטעם שהוא כעין שאילת שלום האסור לאבל כל י"ב חודש (מ"ב סק"ז), אמנם בדיעבד אם אחד שלח לאבל, מותר לאבל לקבל המנות, שכבר נשאל בשלומו בשליחת המנות ואין בקבלתו תוספת שאילת שלומו (ש"ת כתב סופר ח"ח סי' קמ"א) ועוד משום שאם אבל נשאל בשלומו, מותר להשיב שלום וקבלת המנות דינו כהחזרת שלום (ש"ת שבט הלוי ח"י סי' ק"ז אות ג').

לט. **למשפחת האבל.** מותר לשלוח מנות למשפחת האבל כשהכוונה לכל המשפחה ולא לאבל באופן אישי (מור"ד ש"ת שבט הקהתי ח"א סי' שכ"ו), אע"פ שהקשר והסיבה ששולחים למשפחה הינו בגלל האבל עצמו, שהרי למעשה אינו שואל בשלום האבל עצמו (הגר"ח קנייבסקי, תורת המועדים סק"ב אות ב').

מ. **לרב שהוא אבל.** מותר לשלוח מעטפה [envelope] כנהוג לרב כשהוא באבלו, שהרי אין זה כשאיילת שלום אלא כפריעת חוב ומצד הכרת הטוב (ש"ת דברי מלאכי ח"ה סי' רל"ז) ואפשר כבר גם לצרף אליו מיני מאכלים או בקבוק יין כדי שהנתינה תהיה בדרך כבוד (כפ' החיים סקל"ה, פסקי תשובות תרצ"ו אות י').

מא. **להורים.** מותר לילדים לשלוח מנות לאב או לאם כשהם באבילות משום שזה מצד פריעת חוב והכרת הטוב וכנ"ל (אות מ'), ועוד שאין איסור שאילת שלום להורים (ש"ת שבט הקהתי ח"ד סי' קפ"ח).

הפרשת חלה ומבילת כלים

הפרשת חלה

מב. **לחלק לאחרים.** נשים האופות מיני מזונות, או חלות כדי לחלק לאחרים במשלוח מנות אפילו אם אופות עיסה כשיעור הפרשת חלה, אינן מברכות על הפרשתן מאחר שעשוי לחלק לאחרים (ש"ת מנח"י ח"י סי' ק"ב) אם אינו נשאר אצלה לבדה שיעור הפרשת חלה (עי' מש"כ באריכות גליין חוקי חיים 67).

מג. **מקבלי מיני מאפה.** אם מקבלים מיני מאפה מאחרים, יש להיזהר שלא לשים את כל מוצרי המאפה הזהים יחד בכלי או במקפיא, כדי שלא ליצור מצב של צירוף סל בשיעור של הפרשה, כי אז יכנסו לספק אם צריכים להפריש מהם חלה, ולפעמים יפרשו מהפטור על החיוב באופן שמחלקם כבר הופרש חלה ומחלקם לא.

טבילת כלים

מד. מותר לשים אוכל בכלי שאינו טבול ולשלוח לחבירו, שהרי אינו מוגדר ככלי סעודה עבירו אלא ככלי סחורה, אבל יש לכתוב ולהודיע למקבל שהכלי טעון טבילה (אהל יעקב דיני טבילת כלים אות ע"ו).

מה. ואפילו אם רוצה הנותן לטבול הכלי בעבור המקבל, אינו מוסכם לכל הפוסקים שיכול מכיון שאצל הנותן אין הכלי כלל סעודה אלא כלי מתנה ואולי עדיין לא חל על הכלי חיוב טבילה, ובפרט בכלי יקר ערך שכל כוונתו הוא לתתו במתנה (מקור חיים סי' י"ד עמ' 40, ש"ת תשובות והנהגות ח"א סי' תלב).

לע"נ הרה"ח ר' חיים משה זאב בן הר"ר ישראל ז"ל רויזמאן – מאנסי נרבת בנו הרה"ג ר' ישכר בעריש רויזמאן שליט"א ר"מ במתיבתא דמאנסי ומתלמידיו 'חרר חוראח'	נתרם לע"נ הרבני הרה"ח ר' זאב אריה (לייב) בן ר' חיים אהרן יעקב שידלר ז"ל מחשובי ק"ק עדת ישראל מעלבראן אוסטראליה במלאות שנה לפטירתו נלב"ע י' אדר ב' תשפ"ב	נתרם לע"נ האי גברא יקרא הר"ר אברהם שטארק ב"ר שמואל יהודה נפטר מ' אדר א' תשמ"א תלמיד חביבו לרבן אב"ד נאלאמא ואשתו מ' רייזל ב"ר פרץ משה נפטרה כ"ו אדר תשע"ב נתרם ע"י בנם הר"ר פרץ משה שטארק	הגליין נתרם ע"י ידידנו המפוראר הרה"ג ר' חיים משה הלוי פרנק שליט"א ראש כולל זכרון צבי ירושלים לרגל שמחת האויפרוף לבנו החתן המופלא דוב הלוי עב"ג בת הר"ר דוד ראזענבוים שליט"א לייקוואד העליה לתורה בביתמ"ד קהל חסידים רח' תובל 3 ירושלים
--	--	---	--